

USTAWA O JĘZYKU MIGOWYM I INNYCH ŚRODKACH KOMUNIKOWANIA SIĘ

z dnia 19 sierpnia 2011 r. (Dz.U. Nr 209, poz. 1243)

tj. z dnia 15 września 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1824)

tj. z dnia 1 grudnia 2022 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 20)

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1 [Zakres przedmiotowy] Ustawa określa zasady:

- 1) korzystania przez osoby uprawnione z pomocy osoby przybranej w kontaktach z organami administracji publicznej, jednostkami systemu, podmiotami leczniczymi, jednostkami Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straży gminnych oraz jednostkami ochotniczymi działającymi w tych obszarach;
- 2) obsługi osób uprawnionych w kontaktach z organami administracji publicznej;
- 3) dofinansowania kosztów kształcenia osób uprawnionych, członków ich rodzin oraz innych osób mających stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi w zakresie polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego i sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych na różnych poziomach;
- 4) monitorowania rozwiązań wspierających komunikowanie się i dostępu do nich.

Art. 2 [Uprawnienia]

1. Ustawa dotyczy:

- 1) osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się, zwanych dalej „osobami uprawnionymi”;
- 2) członków rodzin osób uprawnionych, w tym współmałżonka, dzieci własnych i przysposobionych, dzieci obcych przyjętych na wychowanie, pasierbów, rodziców, rodziców współmałżonka, rodzeństwa, ojczyzna, macochy, zięciów i synowych, zwanych dalej „członkami rodzin”;
- 3) osób mających stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi.

2. W odniesieniu do jednostek objętych systemem oświaty uprawnienia, o których mowa w ustawie, przysługują rodzicom i opiekunom prawnym uczniów, słuchaczy i wychowanków.

Art. 3 [Definicje pojęć] Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) osobie przybranej - należy przez to rozumieć osobę, która ukończyła 16 lat i została wybrana przez osobę uprawnioną w celu ułatwienia porozumienia z osobą uprawnioną i udzielenia jej pomocy w załatwieniu spraw w organach administracji publicznej, jednostkach systemu, podmiotach leczniczych, jednostkach Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straży gminnych oraz jednostkach ochotniczych działających w tych obszarach;
- 1a) języku polskim - należy przez to rozumieć język polski w piśmie nauczany metodą glottodydaktyczną; przepisy art. 11a ust. 1 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz.U. z 2021 r. poz. 672) stosuje się odpowiednio do osób uprawnionych mieszkających na terenie Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) polskim języku migowym (PJM) - należy przez to rozumieć naturalny wizualno-przestrzenny język komunikowania się osób uprawnionych;
- 3) systemie językowo-migowym (SJM) - należy przez to rozumieć podstawowy środek komunikowania się osób uprawnionych, w którym znaki migowe wspierają wypowiedź dźwiękowo-artykulatoryjną;
- 4) sposobach komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) - należy przez to rozumieć podstawowy środek komunikowania się osób uprawnionych, w którym sposób przekazu komunikatu jest dostosowany do potrzeb wynikających z łącznego występowania dysfunkcji narządu wzroku i słuchu;
- 5) środkach wspierających komunikowanie się - należy przez to rozumieć rozwiązania lub usługi umożliwiające kontakt, w szczególności poprzez:
  - a) korzystanie z poczty elektronicznej,
  - b) przesyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych,
  - c) komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych,
  - d) przesyłanie faksów,

- e) strony internetowe spełniające standardy dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- 6) organach administracji publicznej - należy przez to rozumieć organy określone w art. 5 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2000 i 2185);
- 7) jednostkach systemu - należy przez to rozumieć jednostki systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz.U. z 2022 r. poz. 1720 i 1733);
- 8) podmiotach leczniczych - należy przez to rozumieć podmioty lecznicze, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 633, 655, 974, 1079 i 2280).

Art. 4 [Prawa uprawnionych]

1. Osoba uprawniona ma prawo do swobodnego korzystania z wybranej przez siebie formy komunikowania się.
2. Osoba uprawniona, która nie posiada pełnej zdolności do czynności prawnych, ma prawo współdecydowania wraz z rodzicami lub opiekunami prawnymi o wybranej formie komunikowania się.

Art. 5 [Prawa uprawnionych] Osoby uprawnione mają prawo do:

- 1) usług, o których mowa w art. 9 ust. 1 i 2;
- 2) świadczeń, o których mowa w art. 11 ust. 1;
- 3) dofinansowania, o którym mowa w art. 18.

Art. 6 [Realizacja przepisów] Przepisy ustawy są realizowane przez:

- 1) organy administracji publicznej,
  - 2) jednostki systemu,
  - 3) podmioty lecznicze,
  - 4) jednostki Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straże gminne oraz jednostki ochotnicze działające w tych obszarach
- zwane dalej „podmiotami zobowiązanymi”.

Rozdział 2. Obsługa osób uprawnionych

Art. 7 [Prawo do korzystania z pomocy]

1. Osoba uprawniona ma prawo do skorzystania z pomocy osoby przybranej w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi.
2. Prawo, o którym mowa w ust. 1, może być ograniczone wyłącznie ze względu na zasady określone w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 742 oraz z 2022 r. poz. 655 i 1933).
3. W przypadku skorzystania przez osoby uprawnione z prawa, o którym mowa w ust. 1, podmioty zobowiązane nie mogą wymagać przedstawienia dokumentów potwierdzających znajomość PJM, SJM lub SKOGRN przez osoby przybrane.

Art. 8 [Przetwarzanie informacji] Przetwarzanie informacji i danych w czasie korzystania przez osobę uprawnioną z pomocy osoby przybranej odbywa się w celu zapewnienia jej możliwości komunikowania się w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi.

Art. 9 [Udostępnienia usługi pozwalającej na komunikowanie się]

1. Organ administracji publicznej jest zobowiązany do udostępnienia usługi pozwalającej na komunikowanie się.
2. Za usługę, o której mowa w ust. 1, należy rozumieć w szczególności wykorzystanie środków wspierających komunikowanie się.
3. Organ administracji publicznej jest zobowiązany do upowszechnienia informacji o usłudze, o której mowa w ust. 2.
4. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, jest realizowany w sposób powszechnie przyjęty, w szczególności w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych organu administracji publicznej i w miejscach publicznie dostępnych w tym organie.

Art. 10 [Zapewnienie pomocy tłumacza]

1. Podmiot zobowiązany zapewnia możliwość korzystania przez osoby uprawnione z pomocy wybranego tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika. Przepisy art. 7 i art. 8 stosuje się odpowiednio.
2. Przepis, o którym mowa w ust. 1, nie wyklucza możliwości korzystania z innych uprawnień.

Art. 11 [Dostęp do świadczenia usług tłumacza]

1. Organ administracji publicznej zapewnia, na zasadach określonych w art. 12, dostęp do świadczenia usług tłumacza PJM, SJM i SKOGN, zwanych dalej „świadczeniem”.
2. Świadczenie może być realizowane również przez pracownika organu administracji publicznej posługującego się PJM lub SJM lub z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się.
3. Świadczenie jest bezpłatne dla osoby uprawnionej, będącej osobą niepełnosprawną w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 573 i 1981 oraz z 2022 r. poz. 558, 1700 i 1812).
4. Do świadczenia stosuje się odpowiednio art. 8.

Art. 12 [Zgłoszenie wybranej metody komunikowania się]

1. Osoba uprawniona, o której mowa w art. 11 ust. 3, jest zobowiązana zgłosić chęć skorzystania ze świadczenia ze wskazaniem wybranej metody komunikowania się, do właściwego ze względu na właściwość sprawy organu administracji publicznej, co najmniej na 3 dni robocze przed tym zdarzeniem, z wyłączeniem sytuacji nagłych.
2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być dokonane w formie określonej przez organ administracji publicznej, w sposób dostępny dla osób uprawnionych.
3. Po dokonaniu zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, organ administracji publicznej jest zobowiązany do zapewnienia obsługi osoby uprawnionej, w terminie przez nią wyznaczonym lub z nią uzgodnionym, na zasadach określonych w ustawie.
4. Organ administracji publicznej, w przypadku braku możliwości realizacji świadczenia zawiadamia wraz z uzasadnieniem osobę uprawnioną, wyznaczając możliwy termin realizacji świadczenia lub wskazując na inną formę realizacji uprawnień określonych w niniejszej ustawie.

Art. 13 [Tajemnica informacji pozyskanych]

1. Osoba realizująca świadczenie jest obowiązana zachować w tajemnicy informacje związane z osobą uprawnioną.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku gdy:
  - 1) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia osoby uprawnionej lub innych osób;
  - 2) osoba uprawniona lub jej przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy.

Art. 14 [Udostępnienie dokumentacji]

1. Organ administracji publicznej udostępnia dokumenty niezbędne do załatwienia sprawy, w formie dostępnej dla osób uprawnionych, na ich wniosek.
2. Organ administracji publicznej zamieszcza wszystkie niezbędne informacje o organie i sposobach realizacji ustawy, w miejscach dostępnych dla osób uprawnionych.

Rozdział 3. Rejestr tłumaczy

Art. 15 [Rejestr tłumaczy]

1. Tworzy się rejestr tłumaczy PJM, SJM i SKOGN, zwany dalej „rejestrem”.

2. Rejestr prowadzi wojewoda.
3. Rejestr jest prowadzony wyłącznie w formie elektronicznej.
4. Wpis do rejestru i korzystanie z rejestru są bezpłatne.

Art. 16 [Delegacja] Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, zakres oraz zasady funkcjonowania rejestru, o którym mowa w art. 15, a w szczególności:

- 1) wzór rejestru,
  - 2) wzór wniosku o wpis do rejestru,
  - 3) wzór wniosku o zmianę danych podlegających wpisowi do rejestru,
  - 4) wzór zawiadomienia o wpisie do rejestru,
  - 5) wzór zawiadomienia o wykreśleniu z rejestru,
  - 6) wzór oświadczenia potwierdzającego znajomość PJM, SJM i SKOGN,
  - 7) zasady wpisu do rejestru, zmiany danych i skreślenia na liście,
  - 8) tryb udostępniania informacji, ich zakres, a także tryb udostępniania wniosków oraz ich składania,
  - 9) zakres danych publikowanych w rejestrze
- mając na uwadze potrzebę zapewnienia sprawnego funkcjonowania rejestru.

Art. 17 [Koszt wynagrodzenia tłumacza]

1. Koszt wynagrodzenia tłumacza PJM, SJM i SKOGN wpisanego do rejestru, w ramach świadczenia, nie może być wyższy niż 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, począwszy od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 504 i 1504) za godzinę świadczenia.
2. Tłumaczowi przysługuje wynagrodzenie za świadczenie wyłącznie w przypadku wybrania go do świadczenia i jego realizowania.
3. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2, jest wypłacane przez organ administracji publicznej, na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Rozdział 4. Dofinansowanie kosztów szkolenia PJM, SJM, SKOGN lub tłumacza-przewodnika

Art. 18 [Dofinansowanie]

1. Osoby, o których mowa w:
  - 1) art. 2 ust. 1 - mogą korzystać z wybranej przez siebie formy szkolenia PJM, SJM, SKOGN lub tłumacza-przewodnika;
  - 2) art. 2 ust. 1 pkt 1 - mogą korzystać z wybranej przez siebie formy szkolenia z języka polskiego.
2. Koszt szkolenia, o którym mowa w ust. 1, może zostać dofinansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na wniosek osób, o których mowa w ust. 1.
3. Wysokość dofinansowania, o którym mowa w ust. 2, nie może być wyższa niż 20% przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 17 ust. 1.
4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi w drodze rozporządzenia:
  - 1) tryb składania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w ust. 1, wysokość oraz sposób przyznawania i przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na ten cel,
  - 2) zakres oraz formę dodatkowych informacji i dokumentów składanych wraz z wnioskiem, o którym mowa w pkt 1,
  - 3) wzory wniosków, o których mowa w pkt 1

- mając na uwadze prawidłowe funkcjonowanie mechanizmu dofinansowania kosztów szkolenia języka polskiego, PJM, SJM, SKOGN i tłumacza-przewodnika oraz uwzględnienie potrzeb osób korzystających z tych szkoleń, a także uwzględniając różnice w grupach uprawnionych do dofinansowania.

Rozdział 5. Polska Rada Języka Migowego

Art. 19 [Polska Rada Języka Migowego]

1. Tworzy się Polską Radę Języka Migowego, zwaną dalej „Radą”.
2. Rada jest organem doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
3. Do zakresu działania Rady należy:
  - 1) ustalanie rekomendacji w celu prawidłowego stosowania komunikacji migowej;
  - 2) upowszechnianie i promowanie wiedzy o języku migowym poprzez wspieranie inicjatyw promujących rozwiązania na rzecz osób uprawnionych i upowszechniających rozwiązania wspierające komunikowanie się;
  - 3) sporządzanie opinii o funkcjonowaniu przepisów ustawy, opiniowanie projektów dokumentów rządowych w zakresie dotyczącym funkcjonowania osób uprawnionych;
  - 4) wskazywanie propozycji rozwiązań wpływających na funkcjonowanie osób uprawnionych, w tym związanych ze stosowaniem PJM, SJM i SKOGN.

Art. 20 [Skład Rady]

1. Rada składa się z 17 członków, w tym z Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.
2. Członkiem Rady może zostać osoba znająca PJM, SJM lub SKOGN lub zajmująca się zawodowo tą problematyką.
3. W skład Rady powołuje się:
  - 1) po jednym przedstawicielu ministra właściwego do spraw: oświaty i wychowania, nauki i szkolnictwa wyższego, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wewnętrznych oraz informatyzacji;
  - 2) przedstawiciela:
    - a) Ministra Sprawiedliwości,
    - b) Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.
 Przepisu ust. 2 nie stosuje się.
4. Członków Rady powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego.
5. Kandydatów na członków Rady zgłaszają zainteresowane środowiska, organizacje, stowarzyszenia lub instytucje oraz organy, o których mowa w ust. 3.

Art. 21 [Przewodniczący]

1. Rada dokonuje wyboru przewodniczącego spośród członków.
2. Przewodniczącym Rady może być wyłącznie osoba uprawniona, znająca PJM i język polski.
3. Wiceprzewodniczącym Rady jest Pełnomocnik Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.
4. Wiceprzewodniczącemu Rady przysługują kompetencje Przewodniczącego w razie niedokonania wyboru Przewodniczącego, do czasu jego wyboru.

Art. 22 [Posiedzenia Rady]

1. Posiedzenia Rady są zwoływane przez Przewodniczącego Rady lub przez Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.
2. Posiedzenia Rady odbywają się co najmniej raz na pół roku.

Art. 23 [Kadencja Rady]

1. Kadencja Rady trwa 4 lata.

2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może odwołać członka Rady przed upływem jej kadencji:
  - 1) na jego wniosek;
  - 2) na wniosek reprezentowanego przez niego podmiotu, o którym mowa w art. 20 ust. 5;
  - 3) na wniosek Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych, po zasięgnięciu opinii Rady oraz podmiotu, o którym mowa w art. 20 ust. 5, który członek Rady reprezentuje.
3. Wygaśnięcie kadencji członka Rady następuje z chwilą zakończenia kadencji Rady lub z chwilą jego śmierci.

Art. 24 [Odwołanie członka Rady] W przypadku odwołania członka Rady lub wygaśnięcia jego kadencji, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, powołuje nowego członka Rady na zasadach określonych w art. 20.

Art. 25 [Wydatki związane z obsługą Rady]

1. Wydatki związane z obsługą Rady są finansowane ze środków urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
2. Pracodawca jest obowiązany zwolnić pracownika od pracy, aby umożliwić mu wzięcie udziału w posiedzeniach Rady. Za czas zwolnienia pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia, ustalonego według zasad obowiązujących przy obliczaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy.
3. Członkom Rady oraz ich tłumaczom-przewodnikom przysługuje zwrot kosztów podróży w związku z realizacją zadań Rady, na zasadach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalenia należności przysługujących pracownikom zatrudnionym w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.
4. Zwrot kosztów podróży, o którym mowa w ust. 3, będzie przysługiwał tylko w przypadku obecności członka Rady na posiedzeniu.
5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio do tłumaczy-przewodników członków Rady, pod warunkiem świadczenia usługi na posiedzeniu Rady.
6. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze zarządzenia, sposób i tryb działania Rady, w tym jej organizację, mając na względzie zapewnienie sprawnego funkcjonowania Rady.

Rozdział 6. Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 26 (pominięty)

Art. 27 [Informacja]

1. Rada Ministrów przedstawia, w ramach informacji Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w danym roku na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. poz. 475), informację o funkcjonowaniu ustawy w roku poprzednim.
2. Pierwsza informacja, o której mowa w ust. 1, zostanie przedstawiona za rok następujący po dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 28 [Stosowanie przepisów] W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego.

Art. 29 [Wejście w życie] Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 2012 r., z wyjątkiem art. 7 i art. 8, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia¹⁾.

---

¹⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 3 października 2011 r.